

AVA – Accessible Voting Awareness-Raising – Ozaveščanje o dostopnosti glasovanja na volitvah

Poročilo o dostopnosti volitev slepim in
slabovidnim volivcem v Evropi

The voice of blind and partially sighted people in Europe

AVA – Accessible Voting Awareness-Raising – ozaveščanje o dostopnosti
glasovanja na volitvah

Različica 1.0
November 2018

POVZETEK

Konvencija Združenih narodov o pravicah invalidov (UNCRPD) zavezuje vse države, da “zagotavljajo invalidom politične pravice in možnost, da jih uživajo enako kot drugi”. To vključuje pravico do izražanja volje na volitvah, ki je ena najprepoznavnejših značilnosti političnega življenja v Evropi. Vendar je standardni model glasovanja, ki se dandanes uporablja po vsej Evropi, označevanje izbranega kandidata ali stranke na glasovnici, kar pomeni, da je večina od tridesetih milijonov evropskih državljanov z okvarami vida izključenih iz te osnovne politične pravice.

Na to temo se pojavlja vse več literature, ki jo največ objavljajo mednarodne organizacije. Kljub pomembnemu prispevku teh virov k razpravam o političnih pravicah invalidov, imajo tri pomanjkljivosti. Prvič, pokrivajo samo delno pokrivajo države v Evropi. Drugič, zaradi dinamičnih sprememb na pravnem področju ta poročila kmalu zastarajo. In tretjič, večina publikacij je usmerjenih preveč splošno, da bi lahko vsebovale natančne akcijske predloge.

Da bi odpravili navedene vrzeli, bomo v tem poročilu obravnavali ožje področje političnega udejstvovanja, in sicer samo glasovanje, z vidika slepih in slabovidnih volivcev v 45 evropskih državah. Preučili bomo, kako bi lahko volitve prilagodili, da bi bile dostopne in omogočale enakopravno sodelovanje slepih in slabovidnih volivcev. Poročilo se tako osredotoča na posebne potrebe ljudi z okvaro vida glede dostopnosti in političnega udejstvovanja ter odločevalcem podaja natančne smernice za načrtovanje.

Raziskava temelji na pregledu zakonskih predpisov za redne volitve in referendumov v 45 državah, strokovni raziskavi Evropske zveze slepih (EBU), v okviru katere je bilo pridobljenih 24 odzivov, ter kvalitativni teoretični raziskavi, ki je zajela preostale države. Za namene vrednotenja smo metodo glasovanja šteli za dostopno, če zagotavlja, da lahko vsaka slepa ali slabovidna oseba glasuje enakopravno kot vsi drugi volivci, neodvisno od zunanje pomoči ter v tajnosti.

V tem poročilu smo preučili sedem različnih metod glasovanja, ki so na voljo v vsaj eni evropski državi. V vseh 45 evropskih državah, vključenih v raziskavo, je standarden način glasovanja z glasovnicami. Z izjemo dveh držav je v vseh dovoljeno glasovanje z asistentom. 20 držav omogoča različne načine predčasnega

glasovanja za različne skupine volivcev. Glasovanje po pošti znotraj države je mogoče v 10 državah, 20 držav pa omogoča glasovanje prek mobilnih volilnih skrinjic. Glasovanje s pomočjo šablone je mogoče v 14 državah. Glasovanje po pooblaščenju je dovoljeno v petih državah. Elektronsko glasovanje se izvaja v samo štirih državah. Strokovna raziskava Evropske zveze slepih je pokazala neskladje med razpoložljivimi in želenimi metodami glasovanja za slepe in slabovidne. 79% jih ima najraje elektronsko glasovanje, 71% spletno glasovanje in 67% glasovanje s pomočjo šablone.

Strokovnjaki Evropske zveze slepih so navedli tudi številne težave pri obstoječih metodah glasovanja. Ena od ovir za dostopnost se pojavi, ko so v različni volilni zakonodaji različna pravila, zaradi česar je manj verjetnosti, da bodo volilni uradniki seznanjeni z vsemi predpisi in da jih bodo ustrezno izvajali. Nadalje so navedli, da so glasovnice pogosto preveč zapletene in preobsežne, da bi omogočale uporabo predvidenih pripomočkov. Težavno je tudi izvajanje različnih metod glasovanja v praksi, na primer, če niso vsa volišča ustrezno opremljena s šablonami za slepe in slabovidne volivce. Poleg tega so izpostavili nezadostno ozaveščenost volilnih uradnikov glede zakonskih pravic in praktičnih orodij za slepe in slabovidne volivce.

Kar zadeva papirno glasovanje, je v poročilu ugotovljeno, da večini slepih in slabovidnih volivcev to ni dostopno. Slepim volivcem ne more prepoznati različnih elementov na glasovnici in samostojno označiti svoje izbire. Vendar je načeloma papirno glasovanje mogoče prilagoditi za nekatere slabovidne volivce z uporabo dovolj velike pisave in kontrastov na glasovnici ter s povečevalnimi stekli v volilni kabini in dobrimi svetlobnimi razmerami

Kar zadeva glasovanje z asistentom poročilo navaja, da je to zelo primerna rešitev za omogočanje dostopnosti glasovanja invalidom. Izvajanje glasovanja z asistentom se v Evropi močno razlikuje iz dveh vidikov. Prvi vidik se nanaša na način izbire asistenta, pri čemer bi morali imeti volivci polno diskrecijsko pravico glede izbire asistenta. Drugi vidik se nanaša na zahteve glede dokumentacije za glasovanje z asistentom, pri čemer je priporočljivo, da je le-te čim manj. Kljub vsemu sta pri glasovanju z asistentom kršeni načeli neodvisnosti in tajnosti glasovanja.

Pri glasovanju s šablonami so poudarjene razlike v izdelavi in razdelitvi šablon, obliki šablon in glasovnic ter predstavitvi vsebine

glasovnic. Šablone bi bilo treba izdelati na centralni ravni in zagotoviti dovolj časa za njihovo izdelavo. Vključevati morajo brajico in reliefni veliki tisk z zadostnim kontrastom. Zaradi lažje izdelave bi bilo treba zagotoviti enoten vzorec glasovnice na nacionalni ravni, slepim in slabovidnim volivcem pa bi bilo treba pred volitvami zagotoviti spletni dostop do zvočnih datotek. Štampiljke so lahko dobra možnost za volilne sisteme, kjer mora volivec zapisati številke, ter za slepe in slabovidne volivce z gibalnimi ovirami. Vendar so prednosti šablon omejene, saj ne omogočajo črtanja, dodajanja ali prerazporejanja kandidatov. Glasovanje s šablonami omogoča visoko stopnjo neodvisnosti ter načeloma zagotavlja tajnost glasovanja.

V zvezi s predčasnim glasovanjem je v poročilu navedeno, da lahko ublaži stres pri glasovanju na dan volitev ter slepim in slabovidnim volivcem zagotovi dovolj potrebnega časa, da se brez pritiska odločijo na podlagi prejetih informacij. Pri tem bi moralo biti čim manj dodatnih zahtev za dokumentacijo ali prijavo. Predčasno glasovanje je dobra rešitev le, če je na voljo vsem volivcem, njegova dostopnost pa je odvisna od razpoložljivosti drugih orodij, kot so šablone.

Pri glasovanju na daljavo sta v poročilu navedeni dve zelo različni obliki glasovanja brez fizične prisotnosti na volišču, in sicer glasovanje po pošti in mobilne volilne skrinjice. Ne glede na te razlike bi bilo treba vsem volivcem zagotoviti možnosti za glasovanje zunaj volišč. Izogibati se je treba zahtevnim postopkom prijave. Slepim in slabovidnim volivcem imajo običajno doma boljše razmere, na primer kar zadeva osvetlitev. Če se glasovanje na daljavo izvaja v kombinaciji z drugimi metodami glasovanja, lahko prispeva k večji neodvisnosti glasovanja, vendar lahko tudi ogrozi tajnost glasovanja.

Elektronsko glasovanje je najmanj uporabljena alternativna metoda glasovanja, pri kateri se izvajanje v praksi razlikuje kar zadeva razširjenost glasovalnih naprav, volilni postopek ter zasnovo glasovalnih naprav in elektronskega glasovanja. Priporočljivo je, da se glasovalne naprave zagotovijo povsod, da bi dosegli kar največ slepih in slabovidnih volivcev. Operativna zasnova glasovalnih naprav in elektronskega glasovanja mora biti dostopna in vključevati avtomatsko pretvorbo besedila v govor, brajico, zvočne znake za potrditev ter taktilne tipke. Elektronsko glasovanje ponuja tudi prednosti za države z zapletenimi volilnimi sistemi, saj se lahko dejanja, kot so črtanje, dodajanje ali razvrščanje kandidatov enostavneje izvedejo z elektronskim vmesnikom. Pri tem ni

pomembno ali je naprava povezana z računalniško tipkovnico, telefonsko tipkovnico ali napravo s tipkami. Elektronsko glasovanje zagotavlja enakopravne volitve, če je na voljo vsem volivcem. Zagotavlja tudi popolnoma neodvisno in tajno glasovanje, če je zasnovano tako, da je dostopno vsem.

Izvajanje vseh teh metod glasovanja je odvisno od ozaveščenosti volilnih uradnikov. K večji ozaveščenosti pripomore, če se za vse volitve uporabljajo enaka pravila, vsekakor pa je pomembno volilne uradnike seznaniti z njihovimi odgovornostmi ob volitvah. Običajno se to izvede z usposabljanji. Vendar 34 držav v svoji volilni zakonodaji nima nobenih zahtev glede usposabljanja. Enajst držav ima zahteve glede usposabljanja, vendar njihova zakonodaja ne omenja političnih pravic invalidov kot sestavine takega usposabljanja. Posledično volilni uradniki pogosto ne vedo, kako slepim in slabovidnim državljanom zagotoviti dostopnost političnega procesa. Stalno sodelovanje z organizacijami slepih in slabovidnih v državi je dober način za doseganje in ohranjanje ozaveščenosti med volilnimi uradniki.

V zaključku poročila je ugotovljeno, da glasovanje v nobeni evropski državi ni polno dostopno. Vendar je v poročilu predstavljenih 26 dobrih praks, ki lahko slepim in slabovidnim volivcem omogočijo bolj enakopravno, neodvisno in tajno glasovanje. Čeprav bi morale biti slepim in slabovidnim volivcem vedno na voljo glasovanje z asistentom, to ne bi smela biti edina razpoložljiva možnost, kot je to trenutno v 58 % držav, vključenih v raziskavo. Poleg tega je za polno delovanje dostopnih alternativnih metod glasovanja pomembno tudi, da so volilni uradniki seznanjeni z veljavnimi zakonskimi predpisi ter potrebami slepih in slabovidnih volivcev. Alternativne metode glasovanja lahko povečajo dostopnost volitev in tako pomembno prispevajo k izvajanju člena 29 Konvencije ZN o pravicah invalidov v Evropi.

O POROČILU PROJEKTA AVA

Celotno poročilo AVA (Accessible Voting Awareness-Raising – ozaveščanje o dostopnosti glasovanja na volitvah) ter druge jezikovne različice tega povzetka so na voljo na [spletni strani Evropske zveze slepih o dostopnosti glasovanja](#).

Poročilo projekta AVA so v imenu Evropske zveze slepih pripravili Benedikt van den Boom (DBSV – nemška zveza slepih in slabovidnih), Gesa Körte (DBSV – nemška zveza slepih in slabovidnih) in Daan de Kort (Oogvereniging – nizozemsko združenje za oči). Za vse morebitne napake v tem poročilu so odgovorni izključno avtorji.

Za vprašanja v zvezi s tem poročilom in o dostopnosti glasovanja se obrnite na:

Antoine FOBE
EBU Head of Campaigning (vodja kampanje pri Evropski zvezi slepih)
European Blind Union (Evropska zveza slepih)
E-pošta: ebucampaigning@euroblind.org

To poročilo je sofinancirala Evropska unija v okviru “Programa za pravice, enakost in državljanstvo”.

KONEC DOKUMENTA